

NATCHNIENIE BIBLIJNE

Natchnienie to istotny znak, cecha niezbywalna Pisma Świętego, jako księgi świętej i objawionej przez Boga. Obejmuje ono wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób twórczy współdziałali w powstawaniu, przekazywaniu, czy też spisywaniu poszczególnych Ksiąg Biblii. Na przestrzeni historii badań nad natchnieniem spotykamy się z wieloma propozycjami dotyczącymi odpowiedzi na pytania związane ze współdziałaniem Boga i człowieka w powstaniu tej szczególnej księgi.

Jeden z najważniejszych dokumentów, który powstał podczas obrad Soboru Watykańskiego II – Konstytucja Dogmatyczna o Objawieniu Bożym – z całą mocą podkreśla, iż „Kościół miał zawsze we czci Pisma Boże, podobnie jak samo Ciało Pańskie, skoro zwłaszcza w liturgii św. nie przestaje brać i podawać wiernym chleb żywota tak ze stołu Słowa Bożego, jak i Ciała Chrystusowego”¹. Ojcowie soborowi stwierdzą także, co powtórzy Katechizm Kościoła Katolickiego, iż Księgi te zostały napisane pod natchnieniem Ducha Świętego: „Kościół uznaje księgi Pisma Świętego za kanoniczne [...], spisane pod natchnieniem Ducha Świętego mają Boga za autora i jako takie zostały powierzone Kościołowi”².

„Bóg postanowił najlaskawiej, aby to, co dla zbawienia wszystkich narodów objawił, pozostało na zawsze zachowane w całości i przekazywane było wszystkim pokoleniom. Dlatego Chrystus Pan, w którym całe objawienie Boga najwyższego znajduje swe dopełnienie (por. 2 Kor 1,3, 3,16-4,6), polecił Apostołom, by Ewangelię przyobiecana przedtem przez Proroków, którą sam wypełnił i ustami własnymi obwieścił, głosili wszystkim, jako źródło wszelkiej prawdy zbawiennej i normy moralnej, przekazując im dary Boże. Polecenie to zostało wiernie wykonane przez Apostołów, którzy nauczaniem ustnym, przykładami i instytucjami przekazali to, co otrzymali z ust Chrystusa, z Jego zachowania się i czynów, albo czego nauczyli się od Ducha Świętego, dzięki Jego sugestii, jak też przez tych Apostołów i mężów apostołskich, którzy wspierani natchnieniem tegoż Ducha Świętego, na piśmie utrwalili wieść o zbawieniu.

Aby zaś Ewangelia była zawsze w swej całości i żywotności w Kościele zachowywana, zostawili Apostołowie biskupów jako następców swoich «przekazując im swoje stanowisko nauczycielskie». Ta więc Tradycja święta i Pismo święte obu Testamentów są jakby zwierciadłem, w którym Kościół pielgrzymujący na ziemi ogląda Boga, od którego, wszystko otrzymuje, aż zostanie doprowadzony do oglądania Go twarzą w twarz, takim jaki jest (por. 1 J 3,2)”³

Czytając Pismo Święte – które kreśli nam nade wszystkim historię zbawienia trzeba pamiętać, iż w przekazie biblijnym widać odbicie historii świata, danej epoki i środowiska. Stąd też i interpretacja danego tekstu winna mieć na względzie ów fakt. Czytając Biblię, należy jednak nade wszystko pamiętać, iż została ona napisana pod natchnieniem Ducha Świętego i Boga ma za autora. Stąd też, trzeba zastanowić się nad tym, jak możemy pogodzić ów aspekt boski i ludzki – konieczna jest naukowa refleksja nad zagadnieniem „natchnienia”. Natchnienie bowiem wyróżnia księgi Pisma Świętego spośród wszystkich innych dzieł literatury, czy innych ksiąg innych religii⁴.

„W Kościele otaczamy wielką czią święte Pisma, chociaż wiara chrześcijańska nie jest «religią Księgi»: chrześcijaństwo jest «religią „słowa” Bożego», nie «słowa spisanego i milczącego, ale Słowa Wcielonego i żywego». Dlatego Pismo należy głosić, słuchać go, czytać, przyjmować i przeżywać jako słowo Boże, w ślad za Tradycją apostołską, od której jest nieodłączne”⁵. Aby słowa Pisma świętego nie pozostawały martwą literą, trzeba, by Chrystus, wieczne Słowo Boga żywego, przez Ducha Świętego oświecił nasze umysły, abyśmy „rozumieli Pisma” (Łk 24,45)”⁶.

---

¹ Dei Verbum 21

² Dei Verbum 11; KKK 105.

³ Dei Verbum 7.

⁴ Pojęcie natchnienia nie ma zastosowania do ksiąg świętych innych religii takich jak Koran, czy święte księgi hinduskie Wedy czy Rigwendy. Na temat natchnienia zob. szerzej: H. Muszyński, *Słowo natchnione. Zarys teologicznych treści natchnienia biblijnego*, Kraków 1983.

⁵ Benedykt XVI, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Verbum Domini*, Watykan 2010, 7.

⁶ KKK 108.

1. Natchnienia – próba definicji

Natchnienie to pojęcie wieloznaczne. Słownik języka polskiego⁷ definiuje je, jako stan duchowego napięcia, ożywienia twórczego, poryw twórczy, skłonność, pewien talent. Stąd też często mówimy o natchnieniu poetyckim, muzycznym, malarskim. Można również mówić o natchnieniu do pracy, można wykonywać jakieś zadanie pod wpływem natchnienia. Można zatem mówić o wielu dziedzinach życia, które łączą się z natchnieniem.

W języku codziennym – potocznym, często spotykamy się z użyciem słowa „natchnienie”, gdy mówi się o ludziach szczególnie uzdolnionych, działających w pewnym poruszeniu. Często kwestia natchnienia odnoszona jest do dzieł stworzonych przez tych ludzi. Natchniony może być poeta, jego dzieło, natchniona może być jakaś relacja, czy też dzieło filmowe. Często mówi się o natchnionym wykonaniu jakiegoś utworu muzycznego, czy też o samym utworze muzycznym.

Myśl o natchnieniu obecna jest w wielu religiach. Pojęcie natchnienia można spotkać już u narodów pogańskich. Sławne wyrocznie wypowiadały wróżby będąc pod wpływem jakiegoś tajemniczego bóstwa. Przykładem takich wyroczeni mogą być wyrocznie w Tebach (egipska), Hierapolis, Frygii, Lidii (tereny Azji Prokonsularnej), Knossos na Krecie, czy też wyrocznie delfickie, które czy to pod wpływem różnych środków czy też czynników naturalnych, wpadając w ekstazę, przekazywały zasięgającym różne tajemnicze rady i niejednokrotnie dziwne przesłania⁸.

Natchnienia biblijnego jednak nie należy utożsamiać z natchnieniem w sferze psychologicznej, którego owocami są wspaniałe dzieła poezji, malarstwa, muzyki i tym podobne. Jest ono natomiast jednym z tych wpływów, jakie Bóg wywierał na wybranych ludzi w ciągu historii zbawienia, inspirując ich do działania, jak na przykład Mojżesza do wyprowadzenia ludu z niewoli egipskiej, prowadzenia go i organizowania na pustyni oraz zawarcia przymierza pomiędzy Bogiem a Jego ludem, albo pobudzając do mówienia w imieniu Boga, co widzimy w działalności proroków. Natchnienie do działania, do mówienia i do pisania jest szczególnym działaniem Bożym, w którym Bóg posługuje się ludźmi dla objawienia siebie i kierowania ku zbawieniu.

Wyrażenie „natchniony – natchnienie”, stosowane do Pisma Świętego ma znaczenie szczególne, gdyż ukazuje i objaśnia relacje, jakie zachodzą między Bogiem i człowiekiem. Mówiąc o natchnieniu biblijnym, mamy do czynienia z relacją teologiczną⁹. Określeniem „natchnienie” w teologii zwykło się oznaczać współdziałanie Boga i człowieka, którego owocem jest Biblia, którą można określać mianem Księgi Bosko-ludzkiej.

Niewątpliwe natchnienie to nade wszystkim nadprzyrodzone działanie Boga, obejmujące cały proces powstawania ksiąg świętych. Ale w natchnieniu ważną rolę pełnią także ludzie, którzy owo działanie Boże przyjmowali, którzy ustnie, bądź w formie pisanej przekazywali słowa Boga i którzy wreszcie dokonali spisania tekstów Biblijnych.

W odniesieniu do ludzi, uczestniczących w procesie powstawania ksiąg świętych, natchnienie wyraża się w szczególnej nadprzyrodzonej i wewnętrznej pomocy zarówno w czasie tworzenia, przekazywania, jak i spisywania orędzia Bożego. W odniesieniu zaś do samych ksiąg natchnienie wyraża się w ich podwójnym autorstwie. Zarówno Bóg, jak i człowiek są prawdziwymi autorami. Zatem natchnienie biblijne, to charyzmatyczny i bezpośredni wpływ Boga na poszczególnych autorów Pisma Świętego (słuchających, przekazujących i spisujących), dzięki któremu – pomimo że zachowują oni własną indywidualność pisarską i autorstwo napisanych przez siebie ksiąg – Bóg jest ich głównym Autorem.

⁷ Zob. *Słownik języka polskiego*, red. E. Sobol, Warszawa 2002, s. 506.

⁸ Przybywający do Delf aby zaczerpnąć od wyroczeni wieści o przyszłych losach najpierw musiał dokonać rytualnego oczyszczenia w wodach potoku Kastalia, następnie składał w ofierze kozła. Pytanie pielgrzyma zapisywano na glinianej tabliczce. Wyrocznia, zwana pytią wpadała w trans, a na podstawie tego co powiedziała kapłani układali, zazwyczaj wierszowaną, przepowiednię. Pytia wieszczyla w samej świątyni Apolla siedząc na trójnogu ponad szczeliną w podłodze z której unosiły się opary wprowadzające ją w trans. W latach świetności wyroczeni, które przypadały na VIII, VII i VI wiek przed Chr. świątynie w Delfach odwiedzało tak wielu pragnących poznać przyszłość pielgrzymów, że potrzebne były aż trzy pytie. Zob. *Pytia*, w: *Mała encyklopedia kultury antycznej A – Z*, red. Z. Piszczek, Warszawa 1983, s. 630.

⁹ Zob. H. Muszyński, *Charyzmat natchnienia Biblijnego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań-Warszawa 1986, s. 18.

Terminu „natchnienie” używa się często w znaczeniu pokrewnym, gdy mówi się o natchnieniu mistycznym w chrześcijaństwie, gdzie mistyk doświadcza obecności Boga i Bożego działania. Mając również nadprzyrodzone światło widzi w pełni różnorakie prawdy Boże.

Natchnienie biblijne jednak, to szczególny rodzaj natchnienia, który odnosi się jedynie i wyłącznie do Ksiąg Pisma Świętego. Jedynie bowiem Biblia, to zbiór ksiąg, które „zostały spisane pod natchnieniem Ducha Świętego, Boga mają za autora i jako takie zostały Kościołowi przekazane”¹⁰. Wyrażenie więc „natchniony”, „natchnienie” w odniesieniu do Biblii ma znaczenie szczególne. Określa bowiem wzajemne działanie, czy raczej współdziałanie Boga i człowieka. Działanie Boże, które określamy mianem natchnienia biblijnego, jest tak skuteczne, że Bóg w pełni pozostaje autorem tego, co zostało napisane, a równocześnie tak delikatne, że nie odbiera piszącym ludziom nic z ich autorskich prerogatyw. Oni również są autorami w pełnym tego słowa znaczeniu, i nawet nie muszą zdawać sobie sprawy z działającego na nich Bożego wpływu. Jest to zatem współpraca dwu autorów, ale taka, jakiej w ludzkich warunkach nie możemy sobie wyobrazić. Jest to cudowna współpraca, możliwa jedynie w układzie pomiędzy Bogiem a ludźmi, którym Bóg pozostawia zupełną wolność, a jednak potrafi przez ich działanie osiągnąć swoje cele.

Owocem tego współdziałania są księgi Starego i Nowego Testamentu. Mówimy więc o natchnieniu w odniesieniu tak do Boga – jest to nadprzyrodzone działanie, które obejmuje cały proces powstawania ksiąg, oraz o natchnieniu w odniesieniu do człowieka, który uczestniczy w tym procesie powstawania poszczególnych ksiąg (to tchnienie Boże obejmuje oczywiście tak tworzenie, przekazywanie jak i spisanie.). Określenie natchnienia należy również odnosić do samych ksiąg, w których to natchnienie wyraża się w podwójnym autorstwie – Boga i człowieka, gdyż i Bóg i człowiek są rzeczywistymi i prawdziwymi autorami tekstów biblijnych¹¹.

Źródłosłów terminu „natchniony” (gr. *theopneustos* – 2 Tm 3,16), składa się z dwóch wyrazów: „theos” – Bóg i „pneuo” – tchnę. Możemy zatem mówić, co jak się wydaje będzie bardziej poprawne, nie tyle o „natchnieniu”, co raczej o „natchnieniu Bogiem”. Boże natchnienie, w odniesieniu do Pisma Świętego, ma bardzo szeroki zakres. Obejmuje ono bowiem cały czasokres kształtowania się Ksiąg Świętych, jak również obejmuje ono wszystkich ludzi, którzy współdziałali przy ich powstawaniu oraz przekazywaniu.

---

¹⁰ *Dei Verbum*, 11.

¹¹ H. Muszyński, *Słowo natchnione*, s. 4-5.